

Tweede Maasvlakte heeft grote gevolgen voor leefbaarheid gemeente

De aanleg van de tweede Maasvlakte heeft grote gevolgen voor de leefbaarheid van de gemeente Westvoorne, zeker als wordt gekozen voor de zuidelijke variant vlak voor de kust van Voorne. Indien de uitbreiding meer in noordelijke richting plaatsvindt, dan zijn deze effecten aanzienlijk minder. Dit blijkt uit een onderzoek van het Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM) van de Vrije Universiteit, dat in opdracht van de gemeente Westvoorne werd uitgevoerd. De resultaten van het onderzoek werden op 30 september gepresenteerd tijdens een persconferentie in Oostvoorne.

De tweede Maasvlakte heeft vooral gevolgen voor de natuur- en strandrecreatie, omdat de zee ondieper wordt en het strand kan aanslibben. Het uitzicht over zee vanaf het strand van Voorne zal sterk veranderen: het zeelandschap wordt een haven- en industrielandschap. Naast deze effecten is er sprake van een toename van geluid- en verkeersoverlast.

Uit de studie van het IVM blijkt dat de negatieve gevolgen kunnen worden verminderd en deels gecompenseerd door aanvullende natuurontwikkeling in de omgeving. Een mogelijkheid is het heropenen van het Oostvoornse Meer door het verwijderen van de Brielse-Gatdam, zodat de oorspronkelijke zoute zeearm wordt hersteld. De verondieping en de aanslibbing voor de kust van Voorne kunnen worden tegengegaan door de Haringvlietsluizen te openen. De ecologische kwaliteit en natuurlijke dynamiek van het delta-gebied zullen hierdoor worden versterkt.

In de huidige plannen staat dat een tweede Maasvlakte gepaard zal gaan met de aanleg van 750 hectare nieuw natuurtrein. Uit het onderzoek blijkt echter dat het geld hiervoor beter kan worden ingezet voor versterking van de ecologische kwaliteit van het gehele kustgebied van Voorne en Goeree. Hierin past ook het openen van het Oostvoornse Meer en de Haringvlietsluizen.

Een noordelijke variant van de tweede Maasvlakte heeft aanzienlijk minder nadelige effecten op de leefomgeving en de natuur- en recreatiekwaliteit van Westvoorne dan een zuidelijke variant. De negatieve gevolgen kunnen worden beperkt door aanvullende maatregelen. Dit is samengevat de kernboodschap van de studie naar de effecten van de eventuele aanleg van een tweede Maasvlakte op het woon- en leefmilieu in de gemeente Westvoorne. De studie is uitgevoerd door het Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM) van de Vrije Universiteit te Amsterdam in opdracht van de gemeente Westvoorne. De resultaten werden gepresenteerd op een persconferentie.

De gemeente Westvoorne heeft de studie uit laten voeren, omdat ze bezorgd is over de effecten van de eventuele aanleg van een tweede Maas-

vlakte voor het huidige woon- en leefmilieu in Westvoorne. Het IVM-rapport helpt de gemeente bij de standpuntbepaling en zal worden ingebracht in procedures die voorafgaan aan de besluitvorming over de tweede Maasvlakte. *'Wij hopen dat de bevindingen van het IVM ertoe zullen leiden dat de kwaliteit van de leefomgeving en van de natuur zoals wij die hier kennen en kenden, in die besluitvorming zwaar zullen meertellen. En dat onze gemeente ook in de volgende eeuw de naam 'de tuin van regio Rijnmond' nog met trots zal kunnen dragen,'* licht de heer H.W.H. Krijgsman, burgemeester van de gemeente Westvoorne, toe.

Het IVM heeft voor het maken van de inventarisatie en de inschatting van de effecten gekozen voor bestudering van twee varianten: één met een noordelijke en één met een zuidelijke ligging. In beide gevallen werd uitgegaan van het basisscenario voor bedrijfsvestigingen, dat wil zeggen dat daarbij gemiddelden voor overlast (geluid, luchtkwaliteit en verkeershinder) door bedrijvigheid werden gehanteerd.

In het onderzoek van het IVM is met name gekeken naar de gevolgen voor natuur- en strandrecreatie, geluidsoverlast, woningvoorraad en de belemmering van het vrije zicht op zee door de aanleg van een tweede Maasvlakte. De hoofdauteur van het rapport, prof. dr. ir. Pier Vellinga, is van mening dat de aanleg van zowel een noordelijke als een zuidelijke variant negatieve gevolgen heeft voor natuur- en strandrecreatie. *'Voor beide varianten geldt dat vanaf de monding van het Haringvliet tot aan Oostvoorne, de vooroever zeer waarschijnlijk versneld zal verondiepen. Dit betekent dat de stranden versneld zullen aanslibben,'* stelt Vellinga. *'Een sterke aanslibbing van het strand zal grote consequenties hebben voor recreatieve functies van het gebied: een slibrijk strand leent zich niet voor recreatie. Hierdoor kan het karakter van de badplaats Rockanje drastisch veranderen. In het verleden is een dergelijke verandering al opgetreden voor het strand bij Oostvoorne.'*

Als bij een eventuele aanleg van een tweede Maasvlakte wordt gekozen voor een zuidelijke variant, dan leidt dit zonder twijfel tot ernstige horizonvervuiling. Het resultaat zou zijn dat Westvoorne niet langer aan open zee ligt en de strandgasten uitzicht geeft op een industrielandschap. Bij een keuze voor de noordelijke variant is de visuele hinder veel kleiner.

Een ander belangrijk effect van de aanleg van een tweede Maasvlakte op de leefbaarheid in de gemeente Westvoorne hangt samen met de te verwachten extra geluidsoverlast die vooral wordt veroorzaakt door de toename van goedertransport en verkeer. Die extra geluidsoverlast zal zich zowel bij een noordelijke als een zuidelijke variant voordoen. Met name in Oostvoorne zal men de extra geluidshinder ervaren. Bij de noordelijke variant is de geluidsbelasting echter geringer dan bij de zuidelijke variant.

Bovendien zal het extra verkeer nadelige gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van de gemeente. Uit de analyse blijkt verder dat de luchtverontreiniging door de bijdrage van verkeers- en bedrijfsactiviteiten zal verdubbelen.

Behalve bedreigingen die de oplossing van het ruimtegebrek rond Mainport Rotterdam met zich meebrengt, biedt het project ook kansen om beslissingen die in het verleden zijn genomen en uitgevoerd, (gedeeltelijk) te corrigeren. In het IVM-rapport wordt bijvoorbeeld op de volgende mogelijke verbeteringen en aanvullende maatregelen gewezen:

- Het heropenen van het Oostvoornse Meer, door het openen van de Brielse-Gatdam, kan bijdragen aan de verbetering van de ecologische kwaliteiten van het gebied en bijdragen aan het tegengaan van de (nog steeds verdergaande) verondieping van het Brielse Gat. Het oorspronkelijke karakter van Oostvoorne als zeebadplaats kan op die manier wellicht enigszins worden hersteld.

- Een op ecologisch herstel gericht spuiregime van de Haringvlietluisen zou tevens gericht kunnen worden op het tegengaan van verondieping en aanslibbing van het strand voor Rockanje.

- Het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving hoeft niet per definitie te worden bereikt door het creëren van een 'nieuw natuurgebied' van 750 hectare (door landaanwinning), maar kan veel beter worden gezocht in herstel van natuur- en recreatiewaarden van het gebied van Voorne en omgeving.

De effecten van een tweede Maasvlakte op zich vallen in het niet bij de gevolgen van de aanleg in combinatie met een tweede nationale luchthaven. Dit geldt voor de regio Rijnmond in het algemeen en voor de gemeente Westvoorne in het bijzonder.

29 OKTOBER 1909 - 28 MAART 1999

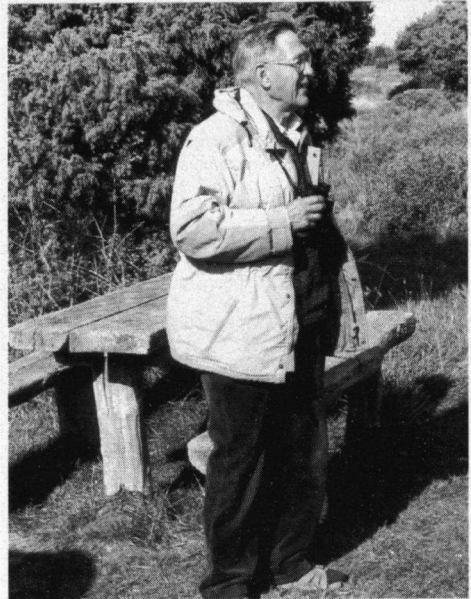
Frederik (Freek) Bloem

Op 28 maart 1999 is Freek Bloem plotseling op 89-jarige leeftijd overleden aan een hartstilstand. Hij was vogelfotograaf van het eerste uur en trok samen op met Jan P. Strijbos en Nol Binsbergen. Eerst werkte hij nog met een platencamera en heeft hij de hele evolutie in de fotografie meegeemaakt, want op het laatst werkte hij ook met videocamera's.

Vanaf 1960 heeft hij vogelgeluiden opgenomen en zo een uitgebreide serie opgebouwd.

Hij heeft ook aan de wieg gestaan van het verschijnen van het Vogeljaar en daarvoor van de De Tureluur. Freek had toen zitting in het Contactorgaan voor Vogelstudie met onder anderen Koos Steenman, professor dr. D.M. de Vries, Sjoerd Braaksma, Jaap Taapken, Ton van Bulck, Ab Mulder en ir. W.F. (Jim) van Vliet. Het was het overkoepelend orgaan van de vogelwerkgroepen, die allengs in het hele land werden opgericht. Later is het contactorgaan samengegaan met het Sovon.

Freek was ook in 1951 één van de oprichters van de Vogelwerkgroep Haarlem. Hij was toen coördinator van de Vogeltellingen aan de kust. Dertig



Freek Bloem.

jaar lang heeft hij de verslagen gepubliceerd en er wordt nog steeds geteld.

In die tijd heeft hij ook de landelijke tellingen georganiseerd. De waarnemers moesten elke veertien dagen een verslag van alle waarnemingen maken en een eindverslag werd opgenomen in het Vogeljaar. Ook werd er een landelijke telling gehouden van de nachttrek van Koperwieken en Kramsvogels. Met zijn vrouw Truus Bloem-Margadant en Jaap Taapken heeft hij in 'Ardea' (43 (1-4): 145-174 & 286-289, 44 (1-3): 244-245) een verslag gemaakt van de grote notenkrakerinvasie in 1954-1955 dat in drie delen verscheen en waarvan een samenvatting werd gemaakt voor het Zweedse ornithologische tijdschrift Vår Fågelvärld' in de Duitse taal met een Zweedstalige samenvatting.

Er werd toen ook begonnen met de broedvogelinventarisaties van de terreinen in en om Haarlem. Hij heeft toen een methode bedacht om de vogels te noteren (Methode Bloem) die door hem in Het Vogeljaar in 1974 werd beschreven (22 (3): 784-786), hetgeen de tellers niet meer zoveel thuiswerk bezorgt als ze in het veld zijn geweest. Na zijn pensionering heeft hij veel lezingen gegeven (samen met zijn vrouw Truus) met dia's en zelf opgenomen vogelgeluiden die altijd een succes waren.

Freek was een bescheiden mens, maar hij heeft er toch toe bijgedragen dat veel jongeren enthousiast werden voor het vogelen en het werk in de vogelwerkgroep.

J.T.

Artikelen van Freek Bloem of waar hij een belangrijk aandeel in heeft gehad:

Bloem, F. (1955): De invasie van de Siberische Notenkraaker. De Tureluur 4 (2): 19-22.

Bloem, F. (1955): Broedvogelinventarisatie in de Kenemerduinen. De Tureluur 4 (2): 23-26.

Taapken, J., F. & T. Bloem (1955): Overzicht van het

verloop der invasie van de Notenkraaker, *Nucifraga caryocatactes*, in Nederland, 1954/1955. *Ardea* 43 (1/3): 145-174.

Taapken, J., F. & T. Bloem (1955): Late voorjaars- en zomerwaarnemingen van Notenkraakers, *Nucifraga caryocatactes*, na de invasie 1954/1955. *Ardea* 43 (4): 286-289.

Taapken, J., F. & T. Bloem: Waarnemingen van de Notenkraaker, *Nucifraga caryocatactes*, in 1955/1956 in Nederland. *Ardea* 44 (1/3): 244-245.

Belterman, Th., F. & T. Bloem (1956): Herfsttrek 1955. *Wiek en Sneb* 4 (1): 15-17.

Bloem, F. (1956): Opvallende vorst- en voorjaarstrek. *Wiek en Sneb* 4 (2): 31-32.

Bloem, F. (1956): Verenigingsnieuws. *Wiek en Sneb* 4 (4): 67-68.

Belterman, Th., F. & T. Bloem (1957): Herfsttrek 1956. *Het Vogeljaar* 5 (1/2): 12-14.

Taapken, J., F. & T. Bloem (1957): Die Invasion des Tannenhähners (*Nucifraga caryocatactes*) 1954-1955 in den Niederlanden. *Vår Fågelvärld* 16 (2): 105-112.

Belterman, Th., F. & T. Bloem (1959): Herfsttrek 1958. *Het Vogeljaar* 7 (4): 160-162.

Belterman, Th., F. & T. Bloem (1960): Verslag over de herfsttrek in 1959. *Het Vogeljaar* 8 (5): 100-104.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1960): Nachttrek van koperwieken in de herfst van 1959. *Het Vogeljaar* 8 (5): 97-99.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1961): Verslag van de herfsttrek van 1960. *Het Vogeljaar* 9 (4): 218-221.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1961): Nachttrek van koperwieken in de herfst van 1960. *Het Vogeljaar* 9 (4): 222-223.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1962): Verslag over de herfsttrek van 1961. *Het Vogeljaar* 10 (5): 402-406.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1962): Nachttrek van koperwieken in de herfst van 1961. *Het Vogeljaar* 10 (5): 410-411.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1965): Verslag over de herfsttrek van 1962, 1963 en 1964. *Het Vogeljaar* 13 (1): 405-415.

Belterman, Th., Truus Bloem-Margadant & F. Bloem (1965): Verslag over de herfsttrek van 1964. *Het Vogeljaar* 13 (4): 514-517.

Bloem, F. (1974): Methode van noteren bij het inventariseren van broedvogels. *Het Vogeljaar* 22 (3): 784-786.

Bloem, F. & T. Bloem-Margadant (1985): Enige aspecten uit 30 jaar vogeltrekwaarnemen van de Vogelwerkgroep Haarlem. *De Graspieper* 5 (3): 83-102.

In het Haarlems Dagblad verschenen verscheidene artikelen van Freek Bloem over de vogeltrek.

Soortenrijk rietmoeras kan niet zonder wisselend waterpeil

'Een natuurlijk verloop van het waterpeil is noodzakelijk voor behoud en herstel van soortenrijke rietoevers'. Bioloog John Lenssen onderzocht het effect van het waterpeil op oeverplanten. Ondanks grote inspanningen van de beheerders raakten natuurvriendelijke oevers niet begroeid met de oorspronkelijke planten. Het waterpeil vormt de sleutel tot dit raadsel. 'Moerasbloemen' zijn alleen tussen het Riet te vinden als overheersende 'ruigtekruiden' zoals Brandnetels door overstromingen worden verjaagd. Helaas laat het waterbeheer in Nederland geen wisselend peil toe. Op 14 december promoveerde Lenssen in Nijmegen.

'Het huidige beheer van het waterpeil is verre van natuurlijk en vormt daarmee een grote bedreiging voor soortenrijk rietmoeras'. John Lens-

sen van het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek (NIOO) is heel stellig in zijn oordeel. Het peil in de Nederlandse wateren is nu gericht op de landbouw. Voor wisselende waterstanden is geen plaats. Het peil is meestal constant of anders precies omgekeerd aan de natuurlijke situatie: 's winters kunstmatig laag en de hele zomer kunstmatig hoog. Dat laatste is in het IJsselmeergebied en in vele polders het geval. Hierdoor krijgen typische moerasplanten geen kans. Soortenarme en verruigde oevers met Brandnetel en Harig Wilgenroosje zijn het gevolg.

Waterbeheerders in Nederland hebben wel erg hun best gedaan om de oevers natuurlijker te maken. Ze vervingen stenen en beton door grond, maakten van steile oevers geleidelijk aflopende waterkanten en brachten bescherming tegen golfslag aan. Toch wilden de moerasplanten maar niet aarden. Lenssen ging met dit gegeven aan de slag en richtte zijn aandacht op het waterpeil.

Natuurlijke oevers langs voedselrijke wateren vertonen een verloop: van riet in het water, via rietmoeras met allerlei kwetsbare moerasplanten, naar sterke ruigtekruiden op het land. Lenssen: 'Moerassoorten - Moerasvergetmenietje, Watermunt, Wolfspoot - moeten tussen Riet en ruigtekruiden een plekje zien te vinden. Wanneer kunnen ze het bolwerken en wanneer niet meer? De gevoelige moerassoorten staan alleen op plekken met weinig riet, weinig dode plantenresten, bijna geen golfslag of stroming en af en toe overstroming'.

Bij een natuurlijk wisselend waterpeil hebben de moerasplanten de beste kansen. Zaden van zowel de moerasplanten als de ruigtekruiden komen alleen als de bodem niet onder water staat. Eenmaal gekiemd verdragen de moerasplanten een overstroming van weken erg goed. Ruigtekruiden leggen dan echter het loodje. In de zomer moeten er dus af en toe overstromingen voorkomen om de ruigtekruiden in toom te houden. In de winter moet het water steeds hoog staan. Het afgestorven riet vormt anders dikke, ondoordringbare lagen strooisel op de bodem. De hoge waterstanden in de winter bieden uitkomst, bleek uit veldwerk in de Biesbosch. Het water voert het strooisel weg en zet het hoog op de oever af, zodat het de moerasplanten niet kan verstikken. Een constant waterpeil biedt hiervoor geen mogelijkheden.

'Het water hoeft niet per sé elke zomer laag te staan en elke winter hoog,' aldus Lenssen. *'Beheerders moeten dat niet kunstmatig gaan bewerkstelligen. Laat de natuur maar begaan, wij moeten haar niet willen beheersen. Er zullen dan veel meer fluctuaties optreden dan nu het geval is.'* Dit onderzoek levert waardevolle informatie voor bijvoorbeeld de discussies rond de 'heropening van het Haringvliet'. De heropening zou het Haringvliet haar wisselend peil teruggeven en grijpt dus in op de oorzaak van de soortenarme oevers. Aan de andere kant is het de vraag of hier na jaren 'verkeerd peil' de zaak weer terug te draaien is. Komt het rietmoeras nog in volle glorie terug?

De Gouden Gruttoprijs

Op zaterdag 20 maart 1999 werd op de Noord-hollandse Weidevogeldag de Gouden Gruttoprijs 1999 uitgereikt aan de weidevogelbeschermingsgroep Alkmaar en Omstreken.

De Gouden Gruttoprijs werd uitgereikt door de heer Piet de Nooij (voorzitter van de Commissie Vrijwillige Weidevogelbescherming Noord-Holland) aan coördinator Dirk Klein, die de prijs namens de weidevogelbeschermingsgroep in ontvangst nam.

Vrijwillige Weidevogelbescherming in Noord-Holland

In Noord-Holland werken boeren en vrijwilligers samen om de nesten van weidevogels te beschermen. De vrijwilligers zoeken, vaak samen met de boer, de nesten op en markeren de

nesten met bamboestokjes. Hierdoor kan de boer tijdens de werkzaamheden de nesten ontzien. Door het plaatsen van een nestbeschermers over de eieren kan vertrapping door het vee worden voorkomen. Door deze unieke samenwerking tussen boer en vrijwilliger kunnen vele legfels worden beschermd.

In 1994 ging het landelijke Plan van Aanpak Vrijwillige Weidevogelbescherming van start, met de bedoeling het broedsucces van de meer algemene soorten weidevogels te verbeteren. Dit project resulteerde in 1998 tot veertig georganiseerde vrijwilligersgroepen verspreid over de provincie, met 1006 vrijwilligers en 831 boeren. Op 19.029 hectaren boerenland werden 15.348 nesten opgezocht en indien nodig beschermd. Landschapsbeheer Noord-Holland coördineert de vrijwillige weidevogelbescherming in Noord-



De Gouden Gruttoprijs gemaakt door Theo Mulder. Het beeldje is in brons, hoogte vijftien centimeter en stelt een Grutto voor die hier net uitgekomen jongen koestert.
Foto's: Theo Mulder.



Weidevogelbeschermingsgroep Alkmaar en Omstreken met de Gouden Gruttoprijs 1999 (in handen van coördinator Dirk Klein).
Foto: Mark Kamoen.

Holland. Zij doet dit door het werven, opleiden en begeleiden van boeren en vrijwilligers, het beschikbaar stellen van materialen en het geven van voorlichting. Jaarlijks wordt verslag gedaan van de behaalde resultaten.

Het Plan van Aanpak wordt gefinancierd door de Europese Unie, de Rijksoverheid en de Provincie Noord-Holland.

Gouden Gruttoprijs

De Gouden Gruttoprijs is een initiatief van Landschapsbeheer Noord-Holland. De prijs wordt jaarlijks uitgereikt aan een vrijwillige weidevogelbeschermingsgroep die een bijzondere prestatie heeft geleverd ten aanzien van de vrijwillige weidevogelbescherming in Noord-Holland. De prijs is een bronzen beeldje van een Grutto met jongen. Het beeldje is gemaakt door de Noord-Hollandse kunstenaar en vogelaar Theo Mulder uit Hippolytushoef. De prijs is mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Holland Casino Zandvoort en Schiphol Airport. Doel van de prijs is stimulering en motivering van vrijwilligers en promotie van de vrijwillige weidevogelbescherming.

Weidevogelbeschermingsgroep Alkmaar en Omstreken

De Weidevogelbeschermingsgroep Alkmaar en Omstreken is gestart in 1990 onder leiding van coördinator Dirk Klein. Onder zijn leiding groeide de groep uit tot één van de grootste weidevogelbeschermingsgroepen van Noord-Holland met 57 vrijwilligers.

De groep ontving de Gouden Gruttoprijs 1999 op basis van hun voorbeeldige beschermingswerk. Een kleine greep uit het juryrapport van Landschapsbeheer Noord-Holland:

- de groep leidt zelf nieuwe vrijwilligers op tot weidevogelbeschermers;
- de groep organiseert zelf opstart- en evaluatie-avonden;
- de groep adviseert nestgegevens ook op kaart bij te houden in de stal van de boer;
- de groep verwerkt de nestgegevens met de computer;
- de groep presenteert de nestgegevens jaarlijks in een jaarverslag aan boeren en vrijwilligers;
- neemt initiatief om subsidies en sponsors te verkrijgen;
- de groep heeft een voorraad stokken met plastic zakken daaraan, die kunnen worden geleend om in te zetten voor het verjagen van pulen uit te maaien percelen;
- het hele werkgebied van de groep is vastgelegd op een topografische kaart;
- promotie en public relations zijn prima geregeld; de groep heeft zelf een tentoonstelling ontwikkeld;
- Boerenzwaluwen worden door vrijwilligers ook geteld;
- om de bescherming zinvol te doen zijn, heeft de groep richtlijnen opgesteld die de vrijwilliger in acht dient te nemen.

In 1998 werd de Gouden Gruttoprijs voor het eerst uitgereikt. De groep Obdam/Hensbroek en Omstreken ontving toen de prijs uit handen van

de Gedeputeerde Natuur, Landschap en Openlucht recreatie van de provincie Noord-Holland, de heer H.M. Meijdam.

De Gouden Gruttoprijs zal nog zeker de komende acht jaar worden uitgereikt aan vrijwillige weidevogelbeschermingsgroepen die bijzondere prestaties leveren voor de bescherming van de weidevogels in het boerenland van Noord-Holland.

■ Onno Steendam, Landschapsbeheer Noord-Holland, Postbus 205, 2050 AE Overveen, (023) 514 30 80, fax (023) 514 30 81.

Vogels in beeld in Galerie Langewaal op Texel

In Galerie Langewaal in De Waal op Texel zijn werken van schilderes Lideke Boer (1961) en van beeldhouwer Theo Mulder (1928) te zien, beide naar het thema vogels en natuur.

Mulder is als maker van het herinneringsmonument 'De goede herder' voor de gevallen burgers van Texel geen onbekende op het eiland. Tevens is weer een expositie ingericht in de tuin van de galerie. Langewaal is geopend van dinsdag tot en met zaterdag van 11.00 tot 17.00 uur. Beeldhouwer Theo Mulder voelt zich vogelaar en verwant met het wad; als kleine jongen bracht hij een bezoek aan Jac. P. Thijsse, die toentertijd in Bloemendaal woonde.

Voor het nieuwe gemeentehuis in Hippolytushoef maakte hij een lange rij marcherende Rotganzen. Diezelfde vogels waren ook het onderwerp voor een brons dat hij maakte voor het natuurtijdschrift 'Grasduinen'.

Mulder volgde zijn opleiding bij Mari Andriessen aan de Rijksacademie in Amsterdam en maakte beelden in opdracht van onder andere de gemeentes Haarlem (Kenau), Castricum (verzetmonument), Den Helder (vechtende Kalkoenen). Hij werkt realistisch naar de natuur en probeert al vele jaren de Waddenzee uit te beelden. Dit is terug te vinden in het gedenkteken dat hij maakte voor de slachtoffers van de Dakota-ramp. Op een sokkel van basaltblokken ligt een spiegel die de Waddenzee symboliseert. Daaruit wiekt een bronzen vlucht vogels omhoog, afgedekt door een glazen cirkel waarin de namen van de omgekomenen zijn gegraveerd. De schilderijen van Lideke Boer zijn expressief en krachtig. Zij schildert naar haar herinnering en zoekt een beeld dat enkele de essentie van haar gevoel weergeeft. Op deze expositie zijn haar onderwerpen vaak vogels en landschappen. Boer kreeg haar opleiding aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag.

Bron: Texelse Courant, 7 mei 1999.

Vogelwerkgroep Doesburg nationaal winnaar Nederlandse Henry Ford European Conservation Awards 1999 met 'Plan Steenuil'

Plan Steenuil van de Vogelwerkgroep van Stad en Ambt Doesborgh heeft dit jaar met 'Plan Steenuil' de hoofdprijs gewonnen bij de verkie-

zing van de Nederlandse Henry Ford European Conservation Awards. Het bekroonde project is deel van het lange-termijnplan voor het laten overleven van cultuurgebonden organismen op de traditionele, karakteristieke oude boerenerven met hun huisbongerd, meidoornhagen en knobomen. Zijn naam dankt het plan aan de in heel Europa met uitsterven bedreigde Steenuil, die één der organismen is die bij het project baat zal hebben.

De Vogelwerkgroep van Stad en Ambt Doesborgh wint met de verkiezing niet alleen een bedrag van f 15.000,-, maar zal Nederland ook vertegenwoordigen bij de Europese finale van de Henry Ford European Conservation Awards, waaraan dit jaar 33 landen meedoen. Deze Awards staan mede onder auspiciën van de Raad van Europa en het Wereld Erfgoed Centrum van UNESCO. De Europese jury wordt voorgezeten door William Clay Ford jr., voorzitter Raad van Bestuur van het Fordconcern en achterkleinzoon van oprichter Henry Ford.

De vogelwerkgroep is volgens de Nederlandse jury, waarvan het secretariaat is ondergebracht bij de Stichting Nationaal Contact Monumenten in Amsterdam, niet alleen winnaar in de categorie Natuur, maar is ook nationaal winnaar met het meest aantrekkelijke project van alle inzendingen.

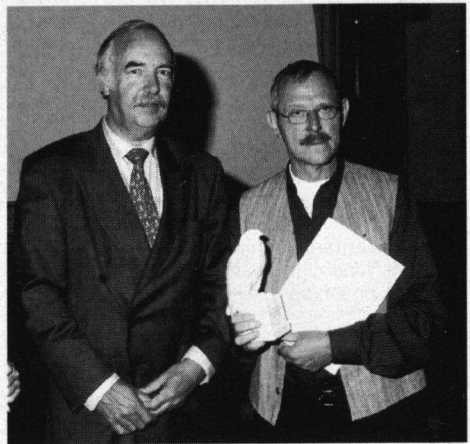
Als tweede eindigde de Stichting 'Cultural Village of Europe' (Wijk aan Zee) met het Dorpsportret. De stichting heeft een prijsvraag uitgeschreven met als opdracht: *'Brenge een Europees dorp in beeld aan de hand van foto's van mensen die er leven'*.

De prijsuitreiking heeft op 7 mei plaatsgevonden in het Amsterdamse Koninklijk Instituut voor de Tropen en werd verricht door de hoofddirecteur van Natuurmonumenten, mr. F.W.R. Evers.

Beschrijving

De Vogelwerkgroep van de Historische Vereniging Stad en Ambt Doesborgh heeft het Plan Steenuil opgezet met als doel: 'Het laten overleven van cultuurgebonden organismen op de traditionele, karakteristieke oude boerenerven met hun huisbongerd, meidoornhagen en knobomen'. Hoewel de Steenuil op zich een bedreigde diersoort is wordt zijn naam in het plan vooral vanwege de ambassadeursfunctie gebruikt. In feite gaat het om veel meer dan de Steenuil zelf, het gaat om het behoud van een levensgemeenschap met een sterk culturele binding.

De Steenuil wordt momenteel in heel Europa met uitsterven bedreigd. Oorzaak is het verdwijnen van geschikte leefgebieden en met name goede broedplaatsen. Deze verdwijnen door schaalvergroting, intensiever graslandgebruik, het opruimen van heggen, houtwallen, ruige hoekjes, knobomen en hoogstamboomgaarden. De werkgroep is in 1992 begonnen met het plaatsen van nestkasten in de streek. Het aantal broedende Steenuilen is sindsdien al sterk toegenomen. Daarnaast worden er adviezen gegeven over landschapsonderhoud en er wordt daadwerkelijk ook zelf met behulp van boeren en an-



De heer F. Stam (rechts) van de Vogelwerkgroep Stad en Ambt Doesborgh neemt de Henry Ford Conservation Awards 1999 (Categorie Natuur en Nationale Winnaar) voor het 'Plan Steenuil' op 7 mei 1999 in ontvangst van de hoofddirecteur van de Vereniging Natuurmonumenten, mr. F.W.R. Evers, in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam.

dere particulieren de handen uit de mouwen gestoken.

Steeds meer boeren worden enthousiast over het project en willen er aan meewerken, maar vragen om begeleiding en voorlichting.

De vogelwerkgroep, die dit jaar 25 jaar bestaat, wil zich de komende tijd (blijven) inzetten voor:

- herstel van karakteristieke boerenerven;
- hulp bij landschapsonderhoud;
- onderzoek naar de Steenuil ten behoeve van betere bescherming;
- voorlichting (lezing, tentoonstelling, publicatie).

Juryverklaring

De jury heeft dit project positief beoordeeld omdat het een project is waarbij daadwerkelijk de handen uit de mouwen worden gestoken, maar waar ook sprake is van een goede theoretische onderbouwing en een plaatsing in een breder perspectief.

Hierbij gaat de werkgroep verder dan de bescherming van de Steenuil als bedreigde diersoort in Europa. De groep zet zich met succes in voor het behoud op lokaal niveau. Daarenboven worden op regionale schaal verbanden gelegd met de leefomgeving. In het bijzonder met de cultuurhistorische waarden van de karakteristieke boerenerven en de daarbij horende inrichting van het landschap.

Hierbij wordt de Steenuil ingezet als ambassadeur. Deze benadering lijkt succesvol te zijn, gezien de toenemende betrokkenheid van de boeren en anderen in de regio.

■ Het adres van de Vogelwerkgroep van Stad en Ambt Doesborgh is Doesburgseweg 11, 6986 AB Angerlo.

Henry Ford European Conservation Awards 1999

Het is dit jaar voor de zestiende keer dat in Nederland de Henry Ford European Conservation Awards worden uitgereikt. Deze Awards, die door

Ford Nederland B.V. mogelijk worden gemaakt, worden uitgereikt aan personen en instellingen die met opvallende projecten een bijdrage leveren aan het behoud van ons natuurlijk en cultureel erfgoed.

De prijzen zijn toegekend door een onafhankelijke jury, die als volgt is samengesteld:

Prof. dr. N.J.M. Nelissen, drs. S. Sakko, M.R. Fritz, dr. M. den Boer, G.J. Jutten & E.R. van Bredode.

In totaal werden 77 projecten ingediend. Daaruit zijn acht genomineerden voor de Henry Ford European Conservation Awards 1998/1999 geselecteerd.

Behoud ruimte voor vogels en water!

Wetlandbescherming centraal op jubileumconferentie

Scheveningen, 24 maart. Vogelbescherming Nederland ontving vandaag zowel koningin Beatrix als staatssecretaris Faber op haar jubileumconferentie. De vereniging gaf aan vele deskundigen uit verschillende sectoren, zoals landbouw, visserij, recreatie en natuurbescherming, de gelegenheid om van gedachten te wisselen over het belang en de toekomst van de Nederlandse waterrijke gebieden met internationale betekenis, ook wel aangeduid als wetlands.

Directeur Eric Wanders van Vogelbescherming Nederland pleit voor een nationaal en integraal wetlandbeleid en wil een eind aan het sectorale touwtrekken. De overheid moet daarvoor de voorwaarden scheppen en de centrale regie voeren. De voor Nederland zo typische waterrijke gebieden zijn gebaat met duidelijkheid over hun toekomst. Alleen een duidelijk beleid en een daadkrachtige uitvoering daarvan doen recht aan het nationale en internationale belang van wetlands voor veiligheid, natuur en cultuur. De uitgangspunten voor zo'n beleid zette Vogelbescherming Nederland voor de conferentiegangers in een manifest (zie hiernaast).

Staatssecretaris Faber, die de conferentie opende, feliciteerde Vogelbescherming Nederland met haar 100-jarig bestaan. Ze bood als cadeau aan een brochure te financieren die vrijwilligers kan ondersteunen bij het beschermen van wetlands. Ook zij vindt het behoud van die voor Nederland unieke natuurgebieden van buitengewoon belang. 'Daarom garandeert de overheid de bescherming van die natuur bij wet en regel'. Ze gaf aan dat duidelijk is dat natuur bescherming behoeft, maar dat de veelzijdige en ingewikkelde regelgeving vaak contraproductief blijkt te werken. Ze wil daarom nagaan of vereenvoudiging van de regels mogelijk is. Dat kan bijvoorbeeld met één etiket 'Internationaal Belangrijk Natuurgebied', waarvoor altijd dezelfde regels gelden.

Belangrijke conclusie van de conferentie is dat Nederland is gebaat met een integraal waterbeleid, waarin niet de gebruiksfuncties de waterhuishouding bepalen, maar juist het water sturend is voor het gebruik. Alleen met zo'n beleid zou de aloude, internationale reputatie 'Nederland, waterland' ook voor de komende eeuw op een verantwoorde wijze gewaarborgd zijn.

Manifest van Vogelbescherming

Wetlands voor vogels en water

Vogelbescherming Nederland is een eeuw actief: honderd jaar van kennis en ervaring in natuurbescherming vanuit vogelperspectief. De veranderende samenleving vraagt continu aanpassingen, ook voor vogel- en natuurbescherming. Herwaardering van water bijvoorbeeld. Vogelbescherming Nederland pleit voor een daadkrachtig natuurbesluit met ruimte voor vogels en water.

Waterrijke landschappen horen bij de Nederlandse cultuur en moeten mede daarom behouden blijven

Water speelt een nadrukkelijke rol in ons denken en doen. De inrichting van ons land door de eeuwen heen, van het Bargerveen tot de Zeeuwse delta, is een menselijke bewerking van een historische oerdelta. De Nederlandse waterrijke (natuur)gebieden - wetlands - zijn alle tot die delta te herleiden. Ze vertegenwoordigen bijzondere waarden voor waters, vogels en natuur.

Nederland moet haar internationale verantwoordelijkheid voor behoud en bescherming van wetlands waarmaken

Miljoenen vogels - broedvogels, doortrekkers en overwinteraars - zijn van de Nederlandse wetlands afhankelijk. Dat geldt ook voor 20 van de 57 kwetsbare en bedreigde soorten vogels van de Nederlandse Rode Lijst.

De specifieke waarde van wetlands voor vogels en natuur moet bepalend zijn voor gebruiksmogelijkheden en beheer

Van de voor een delta karakteristieke vogels komen er nog steeds relatief veel in ons dichtbevolkte land voor. Dit is mede te danken aan hun aanpassingsvermogen. Nu wetlands in toemende mate meerdere functies dienen, komen de grenzen daarvan in zicht. Soms zijn die al overschreden.

Behoud van wetlands vereist herstel van natuurlijke dynamiek van watersystemen en hun onderlinge samenhang

Tot vrij recent was de houding tegenover water er vooral een van 'tegen' in plaats van 'met'. Inmiddels wordt de natuurlijke dynamiek van watersystemen (h)erkend als de meest gewenste manier van kwantitatieve waterbeheersing. Zowel tekorten aan water als de kans op overstromingen zijn het best te reguleren door water structureel meer ruimte en tijd te geven.

De bijzondere, internationale betekenis van wetlands voor vogels en natuur maakt een expliciet geformuleerd wetlandbeleid noodzakelijk

Realisering van de doelstellingen uit het Natuurbeleidsplan vraagt om een actief en consequent uitgevoerd beleid. De Nederlandse wetlands vormen de ruggegraat van de Ecologische Hoofdstructuur. Vogelbescherming Nederland vindt daarom een integraal beleid noodzakelijk, waarbij op alle bestuursniveaus het gebruik van wetlands wordt afgestemd op en getoetst aan de hiervoor genoemde opvattingen. Een beleid met ruimte voor water en vogels.

Gaan Eksters in aantal achteruit?

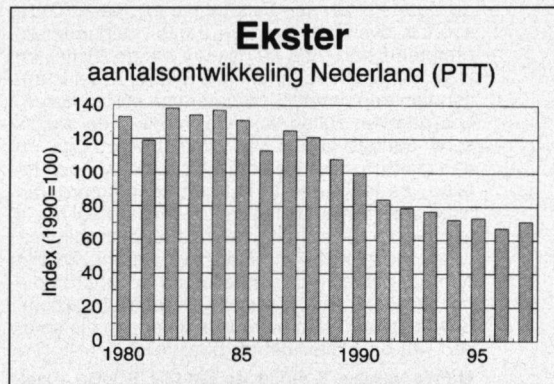
Van jaar tot jaar vermindert het aantal Eksters uit onze omgeving, nog niet zo lang geleden was het een gewone verschijning in ons landschap. Afgelopen week reed ik met mijn fiets naar het werk en hoorde ik de roep van een Ekster, (kek, kek, kek snel achter elkaar) vrijwelend in het rond gekeken zag ik een Ekster. In de jaren zeventig was het niet denkbaar dat het aantal zo sterk achteruit zou gaan. In die jaren stonden er op vele plaatsen vangkooien opgesteld om deze vogels op te ruimen, men beweerde dat Eksters, kraaien en dat andere gajes de stand van de zangvogels tot een ontoelaatbare diepte deden dalen, deze vogels moesten worden opgeruimd. Dat werd dan ook gedaan, alle middelen werden uit de kast gehaald om deze vogels te lijf te gaan, in de eerste plaats het geweer, dan de vangkooi (met alle bijvangsten) en dan in of net voor de broedtijd kwamen de gifeieren aan bod. Niet alleen het gajes dat aan de jager zijn jachtwild kwam ook de Buizerd en de viervoeters onder andere Wezel, Hermelij, Bunzing en Egel vonden hierdoor de dood. Nu in 1999 zou de mens beter moeten weten en zou het afgelopen moeten zijn met het opruimen van deze dieren. Niets is minder waar, bij bepaalde mensen is geen enkel dier van deze soort zeker van zijn leven. Nee, nee niet alleen de jager is hier debet aan, dagelijks worden er nog zoveel huizen gebouwd en de wegebouw ligt ook niet stil, er wordt nog steeds aan de leefomgeving van deze dieren geknaagd. Waarom heeft een enkele vogel zijn toevlucht naar de bebouwde kom gezocht, is het slimmigheid of is daar meer voedsel te halen? Voor enkele diersoorten was de vuilstort een gedekte tafel, nu het afval gescheiden wordt aangeboden is het voor die soorten minder gunstig geworden. Is dit misschien ook de reden dat het aantal Eksters tot een dieptepunt is gedaald of is er geen plaats meer voor deze vogels?

Met dit schrijven heb ik vermoedelijk een begin gemaakt, dat zal leiden tot reacties bij andere vogelaars die het lot van deze vogels of andere dieren aangaat.

■ A.M. Bussers, Voortje 13, 5731 PP Mierlo, (0492) 66 27 57.

Afname van de Ekster in Nederland

Is de Ekster volgens velen nog steeds in opmars, wakkere vogelaars weten wel beter. De bevindingen van de heer Bussers staan allerminst alleen. Tellingen in de winter (de Ekster is een standvogel waarvan geen doortrek van elders is te verwachten) en in de broedtijd bewijzen dit. Om te beginnen een voorbeeld uit de omgeving van de woonplaats van de heer Bussers. In het agrarische deel van De Kempen heeft Vogelwerkgroep De Kempen verscheidene malen een wintervogeltelling uitgevoerd in een groot gebied (jaarlijks 5520-14.800 ha), waarover wordt bericht door Pieter Wouters (Blauwe Klauwier 25, 1999, (1): 813). De gemiddelde dichtheid waarin Eksters werden waargenomen, viel terug van 5,69 ex/100 ha in 1984-1986 tot 1,93 en 2,07 ex/100 ha in 1996 en 1998. Meer dan een halvering van de aantallen dus.



Figuur 1. Stabiele aantallen in 1980-1985, gevolgd door een sterke afname in 1986-1997.

Dit is geen regionaal fenomeen maar een landelijk verschijnsel, zo blijkt uit het Punt Transect Tellingenproject (PTT) dat Sovon organiseert in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Sinds 1978 worden ieder jaar eind december op 250-350 vaste telroutes, verspreid over het hele land, door vrijwilligers vogels geteld (zie Vogeljaar 45, 1997: 145-155 voor informatie over de methode van veldwerk en analyse). De tellingen hebben voor de Ekster een duidelijk beeld opgeleverd: stabiele aantallen in 1980-1985, gevolgd door een sterke afname in 1986-97. De afname lijkt inmiddels wat afgevlakt te zijn (figuur 1). De winterpopulatie is in een dikke tien jaar tijd gehalveerd! Gegevens uit het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van Sovon & CBS bevestigen het beeld van afname. Ook de broedvogelaantallen zijn teruggelopen. Overigens zijn er nog wel wat nuances aan te brengen. De sterkste afname is opgetreden in bosgebieden (waar de Ekster inmiddels veelal is verdwenen) en in agrarisch gebied. In steden en dorpen daarentegen zijn de aantallen stabiel gebleven of zelfs toegenomen. Dit verklaart waarschijnlijk waarom zoveel nog steeds denken dat de Ekster talrijk is en nog toeneemt: in de dagelijkse woonomgeving zijn Eksters nog volop te zien. Landelijk weegt de eventuele toename in de steden echter niet op tegen de afname in het landelijke gebied, en per saldo zijn er momenteel beduidend minder Eksters in Nederland dan tien jaar geleden.

Over de redenen van de achteruitgang valt, zo lang er geen specifiek onderzoek naar is gedaan, alleen te speculeren. Of het massaal doden van Eksters een belangrijke reden van achteruitgang is, zoals gesuggereerd door de heer Bussers, valt niet onmiddellijk te beantwoorden. De aantallen Eksters die jaarlijks worden gedood, zijn inderdaad erg groot (91.000 in het seizoen 1996-1997; ontleend aan Nieuwsbrief 4 van de WBEDatabank), maar het is onduidelijk wat voor gevolgen dit op populatieniveau heeft. Zo maakt het wel uit of het om gedode volwassen broedvogels gaat (wat een directe aanslag op de broedpopulatie is) of pas uitgevlogen jongen (waarvan vele ook onder natuurlijke omstandigheden sterven). Misschien dat concurrentie met

de Zwarte Kraai een belangrijke rol speelt. Deze soort is eveneens sterk in aantal toegenomen, prefereert hetzelfde landschap als de Ekster en is bij conflicten dominant. De Zwarte Kraai is bovendien een geducht predator van eksternesten. Los daarvan zullen veranderingen in de agrarische bedrijfsvoering van grote invloed zijn op een cultuurvolger als de Ekster. Wellicht heeft de soort, na lange tijd te hebben geprofiteerd van intensivering van de landbouw, momenteel het tij tegen door allerlei nieuwe maatregelen (bijvoorbeeld mestinjectie in plaats van gieren). Zo zijn er nog andere veronderstellingen te poneren die het verdienen nauwgezet te worden uitgezocht. Sovon beperkt zich hier tot de feiten, en die spreken wat de Ekster betreft boekdelen.

■ Fred Hustings & Arend-Jan van Dijk, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Rijksweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen.

De Kolgans als broedvogel in Nederland

Naar aanleiding van het artikel 'Broedvogels nieuw in Nederland 1900 - 1999' in Het Vogeljaar 47 (2): 67-71, merk ik het volgende op: Volgens Eykman (1937, bladzijde 546) behoort de Kolgans niet tot de Nederlandse broedvogels. Haverschmidt (1942) vermeldt de Kolgans niet. In de 'Atlas van de Nederlandse Broedvogels' (1979) komt de Kolgans niet voor. De vermelding van een geslaagd broedgeval van de Kolgans in de Workumerwaard wordt genoemd in de 'Atlas van de Nederlandse Vogels' (1987). Sindsdien luidt het verhaal dat er af en toe aangeschoten exemplaren blijven hangen, die gezelschap krijgen van gezonde minnaars. Over ontsnapte exemplaren spreekt niemand; de term exoot is niet van toepassing. Ondertussen lijkt de Kolgans broedvogel te zijn geworden, waarbij ik niet alleen wil afgaan op mijn eigen waarneming van een Kolgans met jongen bij de boerderij De Piepeluur aan de IJssel bij Olburgen in een omgeving met enige tientallen Kolganzen (1997). Maar als ik nu de Kolgans, na het vertrek van de grote meute wintervogels, vrolijk aanwezig zie in de regio Doesburg of zoals 9 mei 1999 bij Wageningen, dan verwacht ik dat er in het nieuwe broedvogelatlascapitaalproject meer meldingen zullen zijn, ook van broedende exemplaren of vogels met jongen.

■ E. Abma, Adm. de Ruyterlaan 2, 2341 KC Oegstgeest, (071) 517 52 47.

Het Top of Holland Vogelfestival

Op 27, 28 & 29 augustus vindt het Top of Holland Vogelfestival plaats. Een spetterend festival voor vogelaars, natuurliefhebbers en voor iedereen die behoefte heeft aan een leuke dag die in het teken staat van de fascinerende natuur.

In het prachtige Lauwersmeer, aan de rand van het nationaal park, zal er drie dagen van alles zijn te zien en te doen. Zo worden er excursies gehouden per boot en met de benenwagen om de natuur eens vanuit een ander oogpunt te bezien. Ervaren gidsen geven tekst en uitleg. Er zijn workshops schilderen en fotografie onder lei-

ding van inspirerende natuurkunstenaars. Voor kinderen is er een speciaal hands-on programma en er worden workshops nestkastjes- en vliegersmaken gegeven.

Natuurlijk wordt dit festival niet zomaar georganiseerd. De Stichting Vogelfestival hoopt mensen enthousiast te maken voor vogels en actieve natuurbeleving op een manier waarbij plezier en respect hand in hand gaan.

Producer Stephen Moss van de BBC Natural History Unit komt zijn nieuwste natuurfilm 'Birding with Bill Oddie' in Holland vertonen. Deze film werd dit voorjaar onder andere geschoten in het Lauwersmeer en zal pas in maart 2000 op de BBC zijn te bewonderen. Stephen Moss geeft persoonlijk uitleg over de totstandkoming van de film.

Natuurlijk is het Vogelfestival een goede gelegenheid om de natuur een financieel steuntje in de rug te geven. De Stichting Vogelfestival ondersteunt dit jaar het nieuw op te richten ganzenvolgstation in Oostmahorn. Dit doen wij onder andere door het organiseren van een vogel- en natuurkunstveiling. Het alom gerespecteerde veilinghuis Sothebys zal hier de hamer hanteren. De inzet van een groot aantal vrijwilligers zal nodig zijn om het festival tot een succes te maken. Zij zullen op allerlei plaatsen en voor allerlei taken worden ingezet: het bemannen van een informatiestand, contactpersoon voor standhouders, het regelen van verkeer, verzorgen van kinderopvang, etc.

Het Vogelfestival zoekt nog steeds vrijwilligers. Wat biedt het Vogelfestival de vrijwilligers? Allereerst een leuke actieve tijd te midden van natuurliefhebbers! Verder worden de vervoerskosten en maaltijden voor vrijwilligers vergoed.

Zie verder de advertentie op de binnenzijde van het omslag.

Eendenkooi Stichting in 1998 opgericht

In 1998 is de Eendenkooi Stichting opgericht. Het beschermen en instandhouden van eendenkooien en kooibedrijven in de ruimste zin van het woord' is de doelstelling van de Eendenkooi

Eendenkooi Stichting



Vignet Eendenkooi Stichting.

Stichting. Deze stichting wil in samenwerking met kooikers, eigenaren en natuurbeherende organisaties activiteiten op gaan zetten die hiertoe bijdragen.

Het Nederlandse kooibedrijf kent een lange traditie. Er zijn in Nederland nog 118 eendenkooien. De wijze van werken in en beheren van eendenkooien is een oud ambacht, een uniek buitengeburen waar de kooikers met oude gebruiken en technieken werken in de natuur.

De Eendenkooi Stichting wil bevorderen dat met vereende krachten de eendenkooi en het kooibedrijf weer op de kaart komen te staan. Alleen op deze manier heeft men op lange termijn garanties voor het behoud. De Eendenkooi Stichting doet dat primair ten behoeve van het voortbestaan van het Nederlandse kooibedrijf en de kooikers.

De Eendenkooi Stichting denkt dit onder andere te bereiken door:

- het geven van voorlichting;
- het verrichten van onderzoek;
- adviseren op het gebied van eendenkooien en kooibedrijven en watervogels;
- het behartigen van belangen van eigenaren en kooikers van eendenkooien;
- het instandhouden van de watervogelstand;
- en verder al datgene wat met het bovenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

■ Eendenkooi Stichting, Ringoven 26, 3402 SB IJsselstein, telefoon: (030) 688 18 45.

Windmolens IJsselmeer funest voor vogelstand

Het IJsselmeergebied moet gevrijwaard blijven van windmolens. Dat vindt de Milieufederatie Flevoland, die vreest voor een ernstige aantasting van belangrijke buitendijkse foeragegebieden voor ganzen en zwanen, terwijl ook binnendijkse weidevogelgebieden onherstelbare natuurschade zullen oplopen.

De Milieufederatie reageert hiermee op plannen van de gemeente Noordoostpolder om buitendijks, tot vierhonderd meter uit de kust in het IJsselmeergebied, grote aantallen windmolens te plaatsen.

'Het is natuurlijk lovenswaardig dat een gemeente meer dan de hele inspanningsverplichting qua windenergie van de gehele provincie Flevoland op zich wil nemen, maar in de gebieden waar de Noordoostpolder de windmolens wil plaatsen, is sprake van belangrijke natuurwaarden. Dat is niet verenigbaar met de komst van windmolens', aldus Hans Wever van de Milieufederatie in een reactie op de plannen.

Volgens een eigen onderzoek dat de Milieufederatie in samenwerking met Vogelbescherming Nederland in 1996 uitvoerde, zijn er in de Noordoostpolder voldoende alternatieven te vinden, zoals langs de A6 bij Rutten, een cluster bij Creil en verdichting van de Westerveerdiijk. 'Concentratie langs de randen van het IJsselmeer in belangrijke natuurgebieden is dus niet noodzakelijk', aldus Wever.

Bron: Henk Kruij, Dagblad De Telegraaf, 29 maart 1999.

Olie-incident in de Noordzee

In de nacht van 25 op 26 oktober 1998 vatte de lading hout vlam aan boord van het vrachtschip Pallas, vlak voor de Deense kust ter hoogte van Esbjerg. Op 28 oktober strandde het brandende schip voor de kust van Amrum. Pas op 20 november 1998 kon het vuur worden geblust.

Al op 30 oktober lekte de eerste olie uit het brandende schip en op 18 november was er een olievlak van 15-20 km lengte en 200-400 m breedte.

Er was op dat moment 20-30 ton olie in zee gestroomd. Op 20 november werd de totale vervuiling op 50 ton olie geschat.

Kort na de stranding werden de eerste olieslachtoffers aangetroffen en tot en met 20 november werden ruim 1400 levende olieslachtoffers geteld en meer dan 7000 dode exemplaren. Voor de kust verbleven rond 20 november nog steeds zo'n 15-20.000 olieslachtoffers. Vanaf 11 november werden ook op de Deense Waddeneilanden Mand en Røm 350-400 olieslachtoffers aangetroffen terwijl daarnaast nog minstens 1000-2000 besmeurde watervogels in zee te zien waren.

De meeste slachtoffers vielen onder Zwarte Zeeëend (*Melanitta nigra*) en Eidereend (*Somateria mollissima*), maar ook zijn veel slachtoffers gevallen onder steltlopers, zoals Scholekster (*Haematopus ostralegus*), Bonte Strandloper (*Calidris alpina*) en Drieteenstrandloper (*Calidris alba*).

Het incident met de Pallas toont aan dat watervogels in de zuidelijke Noordzee nog steeds grote risico's lopen en bovendien dat het met de veiligheidsmaatregelen in sommige havens niet bijzonder goed gesteld is.

Bron: Sula 12 (3), bladzijden 105-109.

Snelle methode om olie van vogels te verwijderen

Australische wetenschappers hebben een eenvoudige, goedgekeurd en snelle manier gevonden om met olie besmeurde vogels schoon te maken zonder de waterafstotende beschermingslaag op hun veren aan te tasten. Dit meldt het Britse wetenschappelijke blad New Scientist.

Een team onder leiding van John Orbell van de Victoria Technische Universiteit in Melbourne ontdekte dat met olie vervuilde vogels met een magneet zijn 'schoon te kammen' als ze met ijzerpoeder waren bestrooid, omdat de olie beter aan ijzerpoeder blijft kleven dan aan vogelveren. Na een eerste behandeling was volgens de wetenschappers 88 procent van de lichte oliesoorten verdwenen en 60 procent van de zwaardere soorten. In alle testen was 97 procent van alle olie verdwenen na tien behandelingen, die per keer slechts enkele minuten duurde (AP).

Bron: Dagblad De Telegraaf, 30 april 1999.

Kievitseieren in Noord-Holland volgend jaar onaangeroerd

Het ziet er naar uit dat in Noord-Holland op 9 april voor het laatst door mensenhanden eieren uit nesten van Kieviten zijn gegrist. De wet stond deze dieronvriendelijke handelwijze nog steeds toe. Mits de raper daarna flink aan nestbescherming zou doen. Maar van deze theoretische nazorgregeling kwam in de praktijk niets terecht. Nestbescherming wordt in Noord-Holland vrijwel uitsluitend gedaan door lieden die het wegneemen van eieren uit nesten verafschuwen.

Het is de bedoeling dat nog dit jaar de nieuwe Flora- en faunawet in werking zal treden. Deze nieuwe wet lijkt voor de bescherming van plant en dier een verbetering te worden: 'alleen' op Hazen, Konijnen, Fazanten, Wilde Eenden en

Houtduiven mag de plezierjager nog schieten. Alle andere dieren zijn in principe beschermd. Maar dan komt de grote verwarring, want er zijn allerlei vrijstellingen mogelijk en ontheffingen. Vanuit de jagerswereld wordt bij boerenorganisaties informeel al flink druk uitgeoefend om veelvuldig klagen bij 'overlast' van bijvoorbeeld ganzen. Waarna de jagers met een ontheffing van de provincie toch weer op ganzen kunnen schieten.

Maar niemand kan roepen dat hij schade ondervindt van Kieviten op zijn land. Het provinciebestuur van Noord-Holland heeft al onomwonden laten weten dat het rapen van kievitseieren in de provincie verboden wordt. Hulde.

Dan kunnen wij volgend jaar zeggen: eieren rapen? Dat gebeurt in Noord-Holland niet meer. Dat is iets uit de vorige eeuw.

■ Arnold Gronert, Plein 1945, no.9, 1755 NH Petten.
Bron: De Windbreker nummer 117, april 1999, bladzijde 1.

Kievitseieren uitbroeden mag niet meer

Het vogelopvangcentrum De Fûgelpits in Anjum mag geen kievitseieren uitbroeden. Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft de vergunning ingetrokken omdat deze kunstmatige vorm van uitbroeden geen soelaas zou bieden.

Gaatske Wiersma van De Fûgelpits is teleurgesteld. Volgens haar hebben Kieviten van het centrum juist goede levenskansen. *'In de Pyreneeën is een door ons geringde Kievit doodgeschoten. Dat zegt toch wel wat. Het is een bewijs dat onze Kieviten het goed doen'*, zegt zij.

Bron: Dagblad De Telegraaf, 26 maart 1999.

Ambassadeur Argentinië opent expositie Noorder Dierenpark, Emmen

De ambassadeur van Argentinië, de heer A.L. Davéréde, opende op 22 april in het Noorder Dierenpark te Emmen de tentoonstelling 'Patagonië, een reis naar het eind van de wereld'. Patagonië is een enorm uitgestrekt natuurgebied in het uiterste zuiden van Argentinië en Chili. Op de tentoonstelling zijn foto's van de bekende natuurfotograaf Paul van Gaalen te zien. In opdracht van het Noorder Dierenpark legde hij de majestueuze en oneindig gevarieerde Patagonische natuur vast.

Naast foto's ziet u op de expositie stille getuigen van een oeroude geschiedenis: fossiele overblijfselen, zoals haaiantanden en versteend hout, modellen van Zuid-Amerikaanse Dinosauriërs en van een nest met dinosauruseieren. Via een landkaart op de vloer van de expositieruimte treedt u letterlijk in de voetsporen van Paul van Gaalen.

Speciaal voor kinderen is er een reusachtige puzzel waarmee ze de kaart van Zuid-Amerika kunnen ontdekken. Tegelijkertijd komen ze te weten waar welke diersoorten leven. De tentoonstelling besteedt ook aandacht aan het leven van alledag. De 1asso van de Zuid-

Amerikaanse cowboy, de gaucho, ligt naast het kalebasje voor de maté. Maté is een bittere kruidenthee, die Argentijnen samen drinken als teken van vriendschap.

Een deel van de expositieruimte is gereserveerd voor Eco Animal Foundation, een stichting die zich inzet voor het behoud van de natuur in Patagonië. Het Noorder Dierenpark steunt het werk van de EAF met expertise en ervaring. Op die manier wil het park een bijdrage leveren aan het natuurbehoud ter plekke (zie ook Het Vogeljaar 46 (5): 228-229).

De flora en fauna van Patagonië zijn een grote inspiratiebron voor het Noorder Dierenpark. Ook herbergt het park verscheidene diersoorten uit dit gebied, waaronder de Patagonische Zeeleeuwen. En op de pampa kunt u de Guanaco, de Mara en de Nandoe in levende lijve bewonderen.

Tentoonstelling Achter de schermen - eendenkooi en kooibedrijf in Nederland

Van 3 april t/m 6 juni 1999 vond in het Stedsmuseum IJsselstein een tentoonstelling plaats met de titel 'Achter de schermen - eendenkooien en kooibedrijf in Nederland'. Deze tentoonstelling is tevens de presentatie van de Eendenkooi Stichting. Na IJsselstein zal de tentoonstelling gaan reizen langs natuurmusea, regionaal historische musea en bezoekerscentra in natuurgebieden door heel Nederland.

Het kooibedrijf is een eeuwenoude Nederlandse vinding, waarover maar zelden publieksgerichte voorlichting wordt gegeven. Dit blijft veelal beperkt tot excursies bij natuurbehorende organisaties en enkele bezoekerscentra bij eendenkooien.

De tentoonstelling 'Achter de schermen' gaat in op aspecten als: Hoe werkt een eendenkooi? Hoe zijn kooien ontstaan en waar bevonden en bevinden zij zich nog in Nederland? Welke verschillende regionale kooitypen zijn er? Wat is de ecologische betekenis van een eendenkooi? Ook wordt ingegaan op genealogische en topografische aspecten als familienamen (bijvoorbeeld Van der Kooi) en toponiemen (bijvoorbeeld Boerderij Kooilust). Speciale aandacht is er voor de rol van de kooikershand (met afbeeldingen van schilderijen van 'oude meesters'). Door middel van historische documenten en afbeeldingen, foto's, diorama's, gereedschappen voor beheer en onderhoud en dergelijke worden de bezoekers de tentoonstelling (in de vorm van een koopijp) binnengelokt.

Rondom de tentoonstelling werden verscheidene activiteiten georganiseerd. Zo is er een fietsroute (25 km) uitgezet door de Lopikerwaard (waar vroeger een veertigtal eendenkooien waren en waar er nog steeds enkele zijn). In het Nationaal Museumweekend op 10 en 11 april vonden er excursies plaats naar de eendenkooi in de Polder Blokland (tussen IJsselstein en Montfoort) en werden door de Stichting Wilg en Mand demonstraties broedkorvenvlechten gegeven. Op 24 april werd er een 'natuurmarkt' op het museumplein georganiseerd en op 12 mei vond een speciale kindermiddag plaats. Op 29 mei organi-

seerde de Vereniging Het Nederlandse Kooikers-
hondje een keuringsdag in IJsselstein.

Stadsmuseum IJsselstein, Walkade 2, IJsselstein, tele-
foon: (030) 688 68 00, 3 april t/m 6 juni 1999 - woensdag
t/m zondag 13.00 - 17.00 uur - feestdagen gesloten.
Ook te zien in 't Historisch Museum Haarlemmermeer
te Hoofddorp van 3 juli t/m 12 september, (023)
562 04 37.

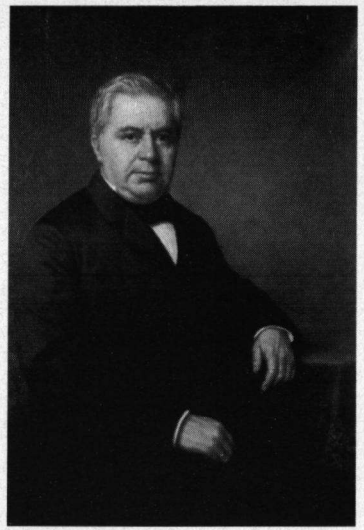
Tentoonstelling Vogelconcert in Museum Naturalis, Leiden

Op 10 mei 1999 is de tentoonstelling Vogelcon-
cert geopend in het Nationaal Natuurhistorisch
Museum, kortweg genoemd 'Naturalis', Darwin-
weg te Leiden.

In deze expositie staat een deel van de collectie
van Jan Pieter van Wickevoort Crommelin (9 ja-
nuari 1830 - 19 oktober 1891) opgesteld, 167 Ne-
derlandse broedvogels, die het toenmalige
's Rijks Museum van Natuurlijke Historie in 1892
van de dochter van Van Wickevoort Crommelin
ten geschenke kreeg. Bijna al deze vogels staan
afgebeeld op de meer dan honderd originele
gouaches met de handgeschilderde prenten van
de bekende kunstenaar Marinus Adrianus Koek-
koek (29 januari 1873 - 30 mei 1944), die even-
eens in Vogelconcert zijn te bezichtigen. Hij
heeft zijn natuurkennis grotendeels geleerd van
de bekende Amsterdamse onderwijzer en na-



Jan Pieter van
Wickevoort Crom-
melin (1830-1891)
schonk een verza-
meling van onge-
veer tweeduizend
geprepareerde
vogels.



Marinus Adrianus Koekkoek (1873-1944) is vooral bekend van
de leerzame schoolplaten.

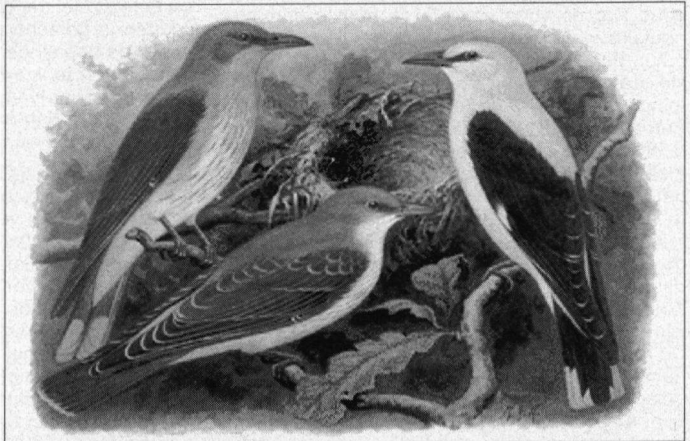
tuuronderzoeker Eli Heimans. De schoolwand-
platen van Koekkoek zijn voor velen een begrip.
Koekkoek maakte aan begin van deze eeuw de
illustraties voor de serie 'Ornithologica Neerlandi-
ca' (1922-1935).

Op zes punten in de zaal staan muziektenten op-
gesteld waarin de bezoekers met behulp van een
dirigeerstok en verscheidene computerspelen
de zang van de broedvogels kunnen laten klin-
ken. De expositie krijgt daarmee het karakter van
een concert.

Koekkoek heeft de gouaches in het begin van
deze eeuw gemaakt voor een serie wetenschap-
pelijke boeken over Nederlandse vogels. De vo-
gelschilder is vooral bekend van de schoolpla-
ten.

De tentoongestelde opgezette vogels zijn af-
komstig van een verzameling van ongeveer
tweeduizend vogels die in de vorige eeuw aan
het museum werd geschonken.

De tentoonstelling wordt tot en met 5 september 1999
gehouden. Voor nadere informatie over de openingstij-
den van de tentoonstelling kunt u bellen naar (071)
568 76 66 of schrijven naar het Nationaal Natuurhisto-
risch Museum Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA Leiden,
afdeling Marketing, PR & Sponsoring Naturalis.



De originele tekening van deze
Wielewals bevindt zich in het
Museum Naturalis en werd ge-
maakt door Marinus Adrianus
Koekkoek.

Bescherming van vogels: Europa neemt harde maatregelen

DOEL: BESCHERMING VAN HET WOONGEBIED VAN
MEER DAN 400 SOORTEN

De normen voor de bescherming van in het wild levende vogelsoorten werden bijna twintig jaar geleden weliswaar unaniem goedgekeurd door de negen landen die destijds de Europese Gemeenschap vormden, maar de naleving ervan laat te wensen over. De Europese Commissie is daarom gedwongen inbreukprocedures in gang te zetten tegen de lidstaten die zich niet aan de regels houden. Zo heeft zij onlangs Finland een 'met redenen omkleed advies' gezonden omdat het onvoldoende speciale beschermingszones heeft aangewezen. Frankrijk, Italië en België zullen binnenkort voor het Hof van Justitie moeten verschijnen, omdat zij geen gevolg hebben gegeven aan de aanwijzingen die de commissie hun eerder in de vorm van met redenen omklede adviezen had doen toekomen.

Er zijn twee procedures aanhangig gemaakt tegen Frankrijk.

De eerste heeft betrekking op de openings- en sluitingsdata van het jachtseizoen, die geen garantie bieden voor de volledige bescherming van bepaalde vogelsoorten tijdens de trek, in de broedperiode en zolang de jonge vogels het nest nog niet hebben verlaten.

De tweede is gericht tegen het feit dat Frankrijk de bepalingen in de richtlijn die gelden voor alle in het wild levende vogelsoorten, ten aanzien van vier soorten niet in zijn wetgeving heeft overgenomen.

Italië past volgens de commissie de bepalingen van de richtlijn om van de voorschriften af te wijken verkeerd toe, met name ten aanzien van de vangst van in het wild levende vogelsoorten.

België ten slotte wordt aangesproken op regionale wetgeving die in strijd is met de communautaire bepalingen inzake de handel in uit vogels verkregen producten.

De Vogelrichtlijn

De in 1979 goedgekeurde richtlijn inzake het behoud van de vogelstand is de oudste communautaire wettelijke regeling op het gebied van natuurbehoud en tevens een van de belangrijkste: de richtlijn is namelijk bedoeld ter bescherming van meer dan vierhonderd soorten in de Europese Unie (EU). De bepalingen van deze richtlijn gelden niet alleen voor de vogels zelf, maar ook voor hun eieren, hun nesten en hun habitat. Ze verplichten de lidstaten maatregelen te nemen om te waarborgen dat alle soorten kunnen leven in een omgeving die voldoet aan de ecologische eisen, met name door leefgebieden in stand te houden of te herstellen die voldoende gevarieerd en van voldoende omvang zijn.

De richtlijn creëert twee regelgevingsstelsels, afhankelijk van de stand van de desbetreffende vogelsoorten.

Voor een eerste categorie soorten gelden bijzon-

dere maatregelen ter bescherming van de habitat: zo worden voor hen speciale beschermingszones ingesteld. Daarbij komt het verbod op deze vogels te jagen, hen te doden of te vangen en hun nesten en eieren te vernielen, terwijl zij evenmin levend of dood mogen worden verhandeld.

De tweede categorie betreft vogels waarop onder bepaalde strikte voorwaarden wel mag worden gejaagd, bijvoorbeeld op basis van het populatieniveau van de betrokken vogelsoort, de geografische verspreiding en de omvang van de voortplanting.

Wat betreft de jachtmethoden verbiedt de richtlijn het gebruik van methoden voor het massaal of niet-selectief vangen van vogels waardoor een soort plaatselijk kan verdwijnen. In het bijzonder verbiedt de richtlijn het gebruik van strikken, netten, spiegels, levende vogels als lokvogels, elektrocutieapparatuur en bepaalde semi-automatische of automatische wapens. Ook de jacht vanuit vliegtuigen of motorvoertuigen is verboden.

Betere naleving van de Europese normen

De eerste procedure tegen Frankrijk werd ingeleid op grond van het feit dat de Franse wet van 1994 overeenigbaar is met de Europese richtlijn. De nationale regels en praktijken voor de opening en sluiting van het jachtseizoen stemmen duidelijk niet overeen met de vereisten van de Europese wetgeving, die bepaalt dat het jachtseizoen zich niet mag uitstrekken tot perioden waarin de vogels zeer kwetsbaar zijn: tijdens de trek, de paartijd en de tijd dat zij hun jongen voeden. Zo kan het te vroeg openen van de jacht betekenen dat jonge vogels die het nest nog niet hebben verlaten, soms meer dan zeven weken lang aan bejaging blootstaan.

De tweede door de commissie ingeleide procedure is gebaseerd op het feit dat de Franse wetgeving voor vier soorten in het wild levende, als schadelijk beschouwde vogels (de Zilvermeeuw, de Kokmeeuw, de Geelpootmeeuw en de continentale Aalscholver) de bepalingen van de richtlijn die voor alle soorten in het wild levende vogels gelden, niet heeft overgenomen. Bovendien is de bestrijding van de vier soorten in kwestie in Frankrijk streng gereguleerd. De commissie betwist niet dat de bestrijding van schadelijke soorten is gerechtvaardigd, maar zij meent dat hierbij de bepalingen van de richtlijn van 1979 in acht dienen te worden genomen, die inhouden dat afwijkingen van de regels ter bescherming van soorten aan dwingende wettelijke eisen moeten worden onderworpen.

In deze zaak vraagt de Europese Commissie de rechters Frankrijk een dwangsom van 105.500 ecu op te leggen voor iedere dag dat het geen gevolg geeft aan het arrest van het Hof. Frankrijk wordt verweten dat het de bepalingen van de richtlijn, die een verbod inhouden op het vernielen en beschadigen van nesten of eieren, op het wegnemen van nesten en het rapen van eieren in de natuur en het in bezit hebben ervan, niet volledig in de nationale wetgeving heeft omgezet. In de gewraakte wetgeving worden 103 vogelsoorten buiten beschouwing gelaten.

Strengere controle op afwijkingen van de regels

Het beroep tegen Italië betreft de wijze waarop dit land de in de richtlijn van 1979 vastgestelde regels inzake afwijkingen toepast en met name het feit dat de Italiaanse wetgeving niet zorgt dat wordt voldaan aan alle in de betrokken regeling vervatte voorwaarden in bepaalde situaties waarin om afwijkingen wordt verzocht. Bovendien betreft de procedure ook de regelgeving inzake de vangst van drie soorten vogels die als lokvogels worden gebruikt. Er wordt aan herinnerd dat de vangst van in het wild levende vogels op het grondgebied van de Europese Unie is verboden, maar dat deze bij wijze van uitzondering kan worden toegestaan als de in de richtlijn vastgestelde afwijkingsregels nauwgezet worden geëerbiedigd.

De redenen waarom de commissie heeft besloten ook België op 9 december 1998 voor de rechter te dagen zijn van andere aard. De commissie meent namelijk dat de wetgeving van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest geen rekening houdt met alle in de richtlijn van 1979 vastgestelde beperkingen met betrekking tot de verkoop van uit vogels verkregen producten. De Belgische autoriteiten hebben hiervoor wel een wetsontwerp ingediend, maar dit is nog altijd niet goedgekeurd.

Tot slot zou ook Finland wel eens voor de rechter kunnen worden gedaagd, als het niet alle passende maatregelen neemt naar aanleiding van het met redenen omklede advies dat de commissie dit land op 9 december 1998 heeft toegezonden. Helsinki wordt verweten dat het slechts vijftien beschermde gebieden heeft aangewezen (zogenoemde speciale beschermingszones) ten behoeve van de meest bedreigde vogelsoorten. Dit aantal is duidelijk onvoldoende, aangezien er in Finland 91 locaties zijn die op Europees en zelfs op mondiaal niveau van ornithologisch belang worden geacht. Bovendien heeft Finland zelfs voor de vijftien gemelde locaties nog niet de vereiste wetenschappelijke informatie verstrekt.

Broedresultaten en trends van Nederlandse roofvogels in 1998

(voor informatie: Rob Bijlsma, (0521) 55 15 23)
Verspreid over het land werden 3568 nesten van tien soorten roofvogels gecontroleerd (1000 nesten meer dan in 1997). Deze stijging is te danken aan een grotere inspanning van de waarnemers en de betere voedselsituatie voor roofvogels. Er werden 8507 nestjongen geringd. Wespendienven deden het beter dan in het rampjaar 1997. De wespstand (van vooral Gewone Wesp) was boven verwachting goed, waarschijnlijk door de zachte en droge winter van 1997/1998 (goede overleving van de koninginnen). Niettemin trad er veel sterfte onder Wespendienven op als gevolg van predatie door Haviken. De stand is waarschijnlijk stabiel, met een (zeer) lichte uitbreiding naar de (binnen)duinen van West-Nederland. Bruine Kiekendieven hadden redelijk broedsuc-

ces (volgens verwachting, gezien aantrekkende muizenstand). De stand is wisselvallig: afnemend in Lauwersmeer, Oostvaardersplassen en moerassen Oost-Nederland (door verdroging en verruiging), licht toenemend op Waddeneilanden, Groningen, Noord-Holland en Zeeland.

Voor Blauwe Kiekendieven is het verhaal minder rooskleurig. Deze zijn in hun voorkomen vrijwel geheel beperkt tot de Waddeneilanden (plus enkele in de Oostvaardersplassen), waar het broedsucces al enkele jaren slecht is. Weinig paren brengen jongen groot en het jongental per paar is klein. Op Ameland bijvoorbeeld brachten slechts vier van de dertien paren in totaal negen jongen groot. Vermoedelijk komt dit door verruiging van de eilanden, waardoor voedsel minder makkelijk bereikbaar is. Concurrentie met de toenemende Bruine Kiekendief valt niet uit te sluiten.

In Nederland werden 29 territoria van Grauwe Kiekendieven geteld: negentien in Noordoost-Groningen, een in Noordwest-Groningen, drie in Lauwersmeer en zes in Zuidelijk Flevoland. De meeste broedden weer in landbouwgewassen als luzerne en wintertarwe. Met hulp van boeren en grasdrogerijen werden veel nesten gered; er vlogen minimaal 37 jongen uit. De stand blijft marginaal, zeker gezien de afhankelijkheid van nestbescherming.

De Havik doet het vrij slecht. De broedresultaten van de succesvolle paren zijn redelijk, maar op de zandgronden (het broedgebied in Nederland) hebben Haviken moeite het hoofd boven water te houden en neemt de stand (plaatselijk sterk) af. Het aantal paren in Nederland is al gezakt naar 1800 (was 2000). Deze afname heeft te maken met een enorme daling van het voedselaanbod op zandgrond, vooral door decimering van de stand van belangrijke prooi-soorten als Houtduif (graanverbouw verdwenen en maïs gekomen, daardoor voedselaanbod duiven ingestort), maar ook Tortelduif, Koekoek, Groene Specht, Ransuil, Ekster (verdwenen uit bos), Zwarte Kraai (zeer schaars geworden in bos), Kauw (idem), Spreeuw en Konijn. Ook Postduiven worden veel minder gepakt, wat zou kunnen duiden op een verminderd aanbod. Hierdoor nemen de broedresultaten op zandgrond af, gaan niet meer alle paren tot broeden over en lopen territoria leeg. Tegelijkertijd vergriest de havikenbevolking op de zandgronden, mogelijk met negatief effect op jongenproductie. De soort is wel succesvol in cultuurland in West- en Noord-Nederland doorgedrongen, is volop aanwezig in de duinen, vestigt zich midden in steden als Amsterdam, broedde in 1997 voor het eerst op Texel en in 1998 dito op Vlieland (mislukt) en Schiermonnikoog (geslaagd). Ontbreekt alleen nog in Zeeland. In 1995-1998 zijn 60 atlasblokken (van 5x5 km) gekoloniseerd, met in totaal 90 paren. Sperwers hadden een gemiddeld broedresultaat (vergeleken over periode 1984-1998), hoewel ze op de broedplaatsen in bossen fors te lijden hebben van predatie door Haviken. De stand gaat er dan ook sterk achteruit, net als in de duinen. Er staan echter uitbreidingen in cultuurland en verstedelijkte gebieden tegenover. De Amsterdam-

se Sperwers van Artis en Herengracht stalen de show in 1998. Het succesvolle Herengracht-paar legde zelfs zeven eieren en werd uitgebreid gefilmd en gefotografeerd!

De Buizerd is momenteel de enige roofvogel in Nederland die een onverdeeld gunstige ontwikkeling te zien geeft. Met de huidige stand van minimaal achtduizend paren is het verreweg de talrijkste roofvogelsoort. West-Nederland is volledig gekoloniseerd, inclusief minieme bosjes en houtwallen in open cultuurland, duinen en steden. Alle grote Waddeneilanden zijn bezet, met in 1998 de eerste broedgevallen op Ameland en Schiermonnikoog. Het broedsucces was behoorlijk; er werd zelfs een legsel met vijf eieren gevonden (op 491 legfels)!

Met de Torenvalk is het slecht gesteld. De stand is gezakt naar vierduizend paren. Tot voor kort was de Torenvalk de talrijkste Nederlandse roofvogel. Vooral in Oost-Nederland is de soort schaars geworden. Bovendien wordt hij steeds afhankelijker van nestkasten. Broedgevallen op kraaiennesten, zeker in Oost-Nederland, worden vaak geplunderd door Havik en Buizerd. De afname wordt veroorzaakt door de industrialisering van de landbouw (voedselaanbod ingeklapt) en predatie. De broedresultaten in 1998 waren redelijk.

De stand van de Boomvalk is het afgelopen decennium meer dan gehalveerd (in 1998 nog maar 750 paren). Afname is het sterkst op de zandgronden; in bossen is de soort bijna verdwenen, deels als gevolg van predatie door Havik en Buizerd. Ook zijn belangrijke prooi-soorten als zwaluwen, Veldleeuwerik en mussen sterk afgenomen. Overigens was 1998 een iets gunstiger jaar, met goede broedresultaten in Friesland en Midden-Limburg (maar slechte in westelijk Noord-Brabant).

De Slechtvalk bereikte met vijf paren in 1998 het hoogste aantal ooit vastgesteld in deze eeuw. Vier daarvan waren succesvol en brachten acht jongen groot. Het broedgeval op een kraaiennest in een hoogspanningsmast in Groningen was spectaculair. De overige paren broeden in nestkasten op industriële bouwwerken. De uitbreiding loopt synchroon met ontwikkelingen in Baden-Württemberg (Duitsland) en België.

Vervolg

(voor informatie: Maria Quist (0516) 43 26 60, Rob Bijlsma (0521) 55 15 23)

Nog steeds zeer omvangrijk, vooral in cultuurland met kleinwildjacht en vossenbestrijding. Onderzoek van het ID-DLO in Lelystad leverde 87 vergiftigde roofvogels in 1998 op (deel materiaal nog in onderzoek, dus incompleet). Na 1996 en 1997 het hoogste aantal sinds 1989. Deel vergiftiging kan onopzettelijk zijn (via legale toepassingen van bestrijdingsmiddelen), maar bij veel vergiftigde roofvogels werd ook vergiftigd aas aangetroffen. Kerngebieden met gifmisbruik waren Zuidwest-Friesland (Makkinga, Hoornsterzwaag), Oost-Groningen (Winschoten, Slochteren), oostelijk Overijssel (Junne, Engbertsdijkvenen, Holten), Noord-Brabant (Nuenen, Helmond, Schijndel, Zundert) en Limburg (Venray,

Venlo, Arcen, Echt, Heythuysen). Nieuwe plekken waren Kotterbos (Zuidelijk Flevoland) en Terschelling. Zoals gebruikelijk werden de bestrijdingsmiddelen parathion, aldicarb en carbofuran het vaakst misbruikt.

Jacht werd weinig geconstateerd (zeven gevallen), wat uiteraard niet wil zeggen dat het niet voorkomt. Waarschijnlijk ruimen de daders het corpus delicti direct op.

Opzettelijke verstoring van nesten is zeer omvangrijk. Er werden 104 gevallen gemeld, zoals uithalen van nesten voor een eierverzameling (vooral Friesland), jongen uithalen, moedwillige vernieling van legsel of broedsel, jacht, broedende vogels wegpesten en omzagen van de nestboom. Omgerekend voor de hele Nederlandse roofvogelpopulatie werden 615 nesten in 1998 moedwillig verstoord.

Hoe goed gaat het eigenlijk met de roofvogels in Nederland?

(voor informatie: Rob Bijlsma: (0521) 55 15 23)
Veel minder goed dan algemeen wordt gedacht. In de tweede helft van de jaren negentig geldt het volgende (tussen haakjes aantal paren in 1998):

Stabiel: Wespendif (650), Bruine Kiekendief (1300), Grauwe Kiekendief (29), Sperwer (5000);
Afname: Blauwe Kiekendief (80-90), Havik (1800), Torenvalk (4000), Boomvalk (750),
Toename: Buizerd (8000), Slechtvalk (5);
Incidenteel: Rode Wouw, Zwarte Wouw.

Houtkap in broedselzonen: Staatsbosbeheer (SBB) als nestvernieler

(voor informatie: Rob Bijlsma: (0521) 55 15 23)
De laatste jaren is er een nieuwe omvangrijke bedreiging bijgekomen: grootschalige oogstwerkzaamheden in bossen in de zomer. In 1998 werden 35 roofvogelnesten geregistreerd als verstoord of vernield. Landelijk omgeslagen gaat het dan om minimaal 181 nesten. De destructie onder zangvogels is nog veel omvangrijker (tientuizenden nesten). De meeste verstoringen vinden plaats op terreinen van Staatsbosbeheer, maar ook gemeentes en particulieren waken zich kranig. Het enige motief voor zomervellingen is bedrijfseconomisch. Staatsbosbeheer is een mooi voorbeeld. Het boswerk op SBB-terrein wordt tegenwoordig uitbesteed aan aannemers, die uitsluitend zijn geïnteresseerd in opbrengsten, afschrijvingen van dure machines en mensen aan het werk houden. Deze argumenten vinden een willig oor bij de leiding van SBB (vaak niet bij de lokale SBB-mensen!) en passen in het door SBB gepropageerde idee dat bossen er niet zijn voor planten en dieren, maar voor mensen. En dat daarmee geld valt te verdienen. Flora en fauna is iets waarmee je als organisatie in toeristenfolderijtjes kunt scoren, blijkbaar niet iets wat daadwerkelijk moet worden beschermd. De consequenties voor broedvogels, waaronder roofvogels, liegen er niet om. Afgelopen jaar was Staatsbosbeheer verantwoordelijk voor bijna een kwart van de naar schatting 800 nestverstoringsen, waarmee de organisatie zich schaarft in het illustere gezelschap van eierverzamelaars, mala-

fide jagers, handelaars en mensen die dode roofvogels prefereren boven levende.

Activiteiten in 1998

WRN-roofvogelcursus voor informatie: Hugh Jansman (06) 55 56 32 48 gegeven door Hugh Jansman en Jan Leenhouts. Afgelopen jaar bezochten ruim 350 politiemensen en andere opsporingsgerechtigden de gratis cursus in Groningen, Friesland, Drenthe, Gooi- en Vechtstreek, Krimpenerwaard, omgeving Breda en Achterhoek. Het cursusboek is bijna klaar en verschijnt voorjaar 1999. Ook voor 1999 liggen er diverse aanvragen, onder andere uit België.

Kinderen: veel aanvragen van kinderen om informatie. Daarom boekje 'Onze Roofvogels' gemaakt dat vandaag, 6 februari tijdens de vijfde Landelijke Roofvogelsdag in Schouwborg Ogtrop te Meppel, wordt gepresenteerd. Wordt gratis verstrekt aan kinderen.

UITERSTE INZENDDATUM VERLENGD TOT
31 OKTOBER 1999

Handtekeningenactie: petitie aan Europees Parlement en Franse regering

Diegenen die nog niet hebben meegedaan aan de handtekeningenactie ten behoeve van de petitie aan het Europees Parlement en de Franse regering in verband met de verlenging van de jacht op trekvogels, hebben nog een kans alsnog te tekenen.

De uiterste inzenddatum van de lijsten met handtekeningen is verlengd tot uiterlijk 31 oktober 1999. De Fransen verwachten minstens één miljoen handtekeningen te kunnen verzamelen.

Het Vogeljaar heeft inmiddels gedaan gekregen tot op heden zo'n 7000 à 8000 handtekeningen (waaronder honderden uit Denemarken) op te zenden naar Frankrijk.

Wij bedanken iedereen die aan deze actie haar of zijn medewerking heeft verleend. Ook Natuurmonumenten en Dierenbescherming hebben meegewerkt aan het verzamelen van handtekeningen.

Nu de uiterste inzenddatum is verlengd zoeken wij iedereen die handtekeningen wil verzamelen en diegenen die nog geen handtekening hebben ingeleverd, alsnog per briefkaart een formulier aan te vragen bij Jaap Taapken, Bilderdijklaan 25, 3743 HR Baarn. Kopieer zelf zoveel mogelijk lijsten om tijdig zoveel mogelijk handtekeningen te kunnen verzamelen.

Neem ook lijsten mee op vakantie. Wij hebben lijsten in de Franse, Engelse, Vlaamse en Nederlandse taal.

Vraag NU de handtekeningenlijst aan en VERGEET HET NIET als u bereid bent aan de actie mee te doen.

Nieuwe Ansichtkaarten: set van acht kaarten met schitterende foto's van Wespendienven. Opbrengst wordt aangewend om zenders te betalen in verband met onderzoek naar terreingebruik en tijdsindeling van Wespendienven in hun broedgebied (voor informatie: Rob Bijlsma: (0521) 55 15 23).

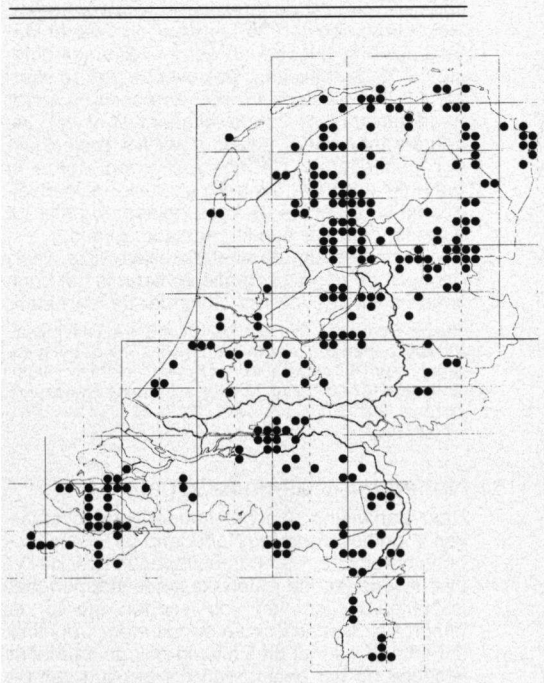
Contacten buitenland: de ernstige situatie rond de jacht op Malta duurt voort. Er is contact met Maltese natuurbeschermers over wat er vanuit Nederland kan worden gedaan.

Financiële en praktische steun (telescoop, boeken, tenten) wordt gegeven aan natuurbeschermers in Slowakije (voor informatie: Hero Moorlag (0528) 26 68 19). Hiermee wordt onder andere nestbescherming van Steenarenden mogelijk; zonder deze bescherming worden de nesten geplunderd.

De Takkeling: tijdschrift WRN verscheen in drie nummers met in totaal 256 bladzijden.

Buizerds met zenders in Friesland (voor informatie: Jaring Roosma: (0516) 44 18 79 of (06) 22 37 01 49; diverse Buizerds in Zuidoost-Friesland werden met behulp van zendertjes op de voet gevolgd bij een onderzoek naar terreingebruik en sociaal gedrag.

Algemeen contact Werkgroep Roofvogels Nederland: Maria Quist (landelijk coördinator): tel. (0516) 43 26 60, fax: (0516) 43 33 30.



Het kaartje op bladzijde 76 van het vorige nummer is inmiddels verouderd. Begin april waren er nog slechts 264 atlasblokken niet bezet. En dus 139 minder dan eerder werd vermeld.